

GEÏNTEGREERDE LEES- EN SCHRIJFVAARDIGHEIDSOPDRACHTEN MET GE- BRUIKMAKING VAN DE STANDAARDGESCHILPUNTEN: EEN VERKENNING

Yke Schotanus

Er zijn drie opdrachten ontwikkeld aan de hand waarvan op een betrouwbare manier de leesvaardigheid kan worden getoetst, terwijl het tegelijkertijd volwaardige schrijfopdrachten zijn. In twee opdrachten wordt gewerkt met de standaardgeschilpunten. De opdrachten konden helaas nog niet op grote schaal worden uitgetest, maar zijn op basis van eerste ervaringen en besprekingen in de werkgroep wel geperfectioneerd.

Introductie

In het kader van de werkgroep Schoolexamen Schrijven (SES) heb ik met een aantal collega's de bruikbaarheid van Geïntegreerde lees- en schrijftaken in een toets bekeken. Het integreren van vaardigheden sluit aan bij de veelgehoorde roep om de bestaande barrières tussen de verschillende domeinen van het vak Nederlands te slechten, dit met het oog op motivatie en ecologische validiteit (zie bijvoorbeeld Curriculum.nu). Er zijn echter ook bezwaren tegen geïntegreerd toetsen. Het is lastig om de scores voor de verschillende vaardigheden uit elkaar te houden; de zuiverheid van de meting laat te wensen over als men te veel zaken tegelijk toetst, en leesvaardigheid hoort niet getoetst te worden binnen het SE. Aan de andere kant zouden juist geïntegreerde lees- en schrijftaken de mogelijkheid kunnen bieden schrijfvaardigheid terug te brengen in het CE en zo meer balans te brengen in de weging van de verschillende domeinen van het vak in het eindcijfer (mits literatuur en mondelinge taalvaardigheid dan meer accent krijgen in het SE).

Intussen vormt het SE gedocumenteerd schrijven, zoals dat op veel scholen vorm krijgt, tot op zekere hoogte natuurlijk al een geïntegreerde lees- en schrijftaak. Bij de beoordeling daarvan draait het doorgaans echter vooral om het schrijven. Van de deelnemers aan de werkgroep SES neemt slechts een enkeling de inhoudelijke kwaliteit van het brongebruik mee in de beoordeling. Het gebeurt in ieder geval niet systematisch. Het is eerder zo dat een leerling wat minder punten krijgt bij opvallende onjuistheden in het betoog, voortkomend uit een slechte lectuur van de bronnen, of bij het niet noemen van belangrijke argumenten waarvan de docent weet dat die wel voorkomen in de bronnen.

Daarom hebben we in de sub-werkgroep Geïntegreerde lees- en schrijftaken gezocht naar opdrachten waarmee behalve de schrijfvaardigheid ook de leesvaardigheid echt getoetst kan worden. In mijn geval leverde dat drie opdrachten op.

Vertrekpunt

Het was de bedoeling opdrachten te maken die niet te veel deden denken aan de geleide samenvatting uit de examen van vóór 2015. Deze opdrachten draaiden te veel om lezen, te weinig om schrijven, en had te weinig niveau. In plaats daarvan zochten de deelnemers opdrachten die niet alleen gericht zijn op een correcte weergave van een deel van een gelezen tekst, maar de leerling ook uitdagen om eigen denkwerk, een aantrekkelijke stijl en een goede tekstopbouw te laten zien.

Teneinde de leerlingen daadwerkelijk uit te dagen eigen denkwerk te laten zien, leek het mij een goed idee om gebruik te maken van de zogenaamde standaardgeschilpunten, oftewel de vaste thema's waarover men het oneens kan zijn in een debat over een voorstel (zie bijvoorbeeld Van den Bos & Schotanus, 2013). Voor wie daar geen ervaring mee heeft. Dit is het rijtje zoals Van den Bos en ondergetekende dat hanteren: Is er een probleem? Is dat ernstig genoeg om er iets aan te willen doen? Wat is de oorzaak van het probleem? Wat is dan de oplossing (de stelling) en hoe moet die geïmplementeerd worden (het plan)? Is deze oplossing effectief? Is deze oplossing haalbaar? En wat zijn de bijkomende gevolgen van deze oplossing? Een voorstel kan alleen worden aangenomen, als de verdediging ervan op alle standaard geschilpunten overeind blijft. Een betoog is dus niet af als er drie argumenten voor, en één tegen in zitten, het is pas af als alle standaard geschilpunten op een goede manier aan bod zijn geweest. Hierdoor is het standaard geschilpuntenmodel zowel geschikt om betogen te analyseren als om ze te schrijven.

Het idee is dat je aan de hand van de standaardgeschilpunten zowel kunt vragen wat er in een bepaald betoog wel staat als wat er niet staat, waardoor een antwoord op zo'n vraag zowel lees- als denkvaardigheid verwacht, en er schrijfvaardigheid nodig is om daar uitdrukking aan te geven. Neem bijvoorbeeld een vraag als deze:

In tekst x verdedigt auteur y stelling z.

- Welke argumenten voert hij aan om aan te tonen dat zijn oplossing goed is?
- Welk essentieel standaard geschilpunt blijft hierbij onbelicht?
- Schrijf een ingezonden brief naar de krant waarin tekst x verschenen is, beschrijf daarin kort het probleem dat y wil oplossen. Geef zowel zijn oplossing weer als zijn argumenten daarvoor, en val hem aan op het zwakke punt in zijn onderbouwing.

Een vraag als deze bevat een aantal elementen die net zo gescoord kunnen worden als de inhoudselementen in een geleide samenvatting. Maar er is echt tekstbegrip voor nodig om ze op een rijtje te krijgen, en echte schrijfvaardigheid om er een mooie brief van te maken. Daarnaast was het de bedoeling de leerlingen enige mate van keuzevrijheid te bieden. In de plenaire SES-bijeenkomsten was namelijk naar voren gekomen dat het de kwaliteit van schrijfproducten aantoonbaar kan bevorderen, als leerlingen zelf het te verdedigen standpunt mogen kiezen. Het is natuurlijk ook de moeite waard als leerlingen leren om een ander standpunt dan het eigen standpunt te verdedigen, maar die vaardigheid is hier niet aan de orde, en zou bij een gedwongen keuze, zeker niet voor alle leerlingen in dezelfde mate aan de orde zijn.

Acties

Zoals gezegd heb ik drie opdrachten gemaakt. Deze zijn vervolgens besproken in de werkgroep, gemaakt door enkele leerlingen, en aangepast. Er zijn twee opdrachten met de standaard geschilpunten, en één zonder. In alle gevallen, echter, wordt de leerlingen gevraagd

bepaalde elementen uit de tekst te halen, en deze te gebruiken in een nieuwe tekst met een andere retorische structuur waarvoor ook eigen inbreng nodig is.

Voor de beoordeling is een systeem bedacht van 'leespunten' voor de juiste weergave van de gevraagde elementen, en 'schrijfpunten' voor de inpassing van deze elementen in de nieuwe retorische structuur, de eigen inbreng en de schrijfstijl. Hoewel ik ervan overtuigd ben dat een holistische beoordelingswijze bij schrijfproducten de voorkeur verdient boven een structuralistische heb ik daar in dit geval niet voor gekozen. Een dergelijke beoordelingswijze is nu eenmaal niet verenigbaar met de wens lezen en schrijven apart mee te nemen in de beoordeling. Wel is het in de praktijk van het SE mogelijk een holistisch schrijfcijfer te geven, en de leesscore alleen formatief te gebruiken als voorbereiding op het CE.

Opdracht A

Lees van het vwo-examen 2017 eerste tijdvak tekst 1 en 2. In tekst 1 stelt de heer Van Creveld dat vrouwen bevoorrecht zijn. Hij wil dat niet veranderen, maar vindt dat vrouwen zich dankbaarder moeten tonen. In tekst 2 stelt mevrouw Van Saarloos dat vrouwen niet bevoorrecht zijn maar bezig zijn met een inhaalslag. Ze geeft Van Creveld echter op sommige punten wel enigszins gelijk en stelt in verband daarmee voor een aantal dingen te gaan doen (bijvoorbeeld in alinea 3 en alinea 9).

- Kies een Van Saarloos' voorstellen als uitgangspunt voor een kort, maar aantrekkelijk en correct geformuleerd, betoog waarin je dit voorstel ofwel verdedigt ofwel aanvalt.
- Maak in je betoog functioneel gebruik van elementen uit beide teksten (1L) en verwijst duidelijk en correct naar je bronnen.

Als je het voorstel verdedigt:

- bespreek dan het probleem waarvoor dit voorstel de oplossing is (1L),
- en de ernst ervan (1L);
- presenteer de oplossing (1L),
- werk deze eventueel uit,
- en leg uit in hoeverre het een goede oplossing is (let op haalbaarheid, effectiviteit en bijkomende gevolgen) (2S).

Als je het voorstel aanvalt:

- introduceer het voorstel duidelijk (1L);
- leg uit wie het voorstel geopperd heeft, en welk probleem diegene(n) ermee wil(len) oplossen (1L),
- en waarom het probleem ernstig zou zijn (1L),
- en geef vervolgens aan waarom je het niet ziet zitten; zie je (de ernst van) het probleem niet, of is de oplossing niet effectief, niet haalbaar, of te riskant vanwege de te verwachten bijwerkingen? (2S)

NB Welk standpunt je ook kiest, je mag tegenargumenten tegen jouw standpunt die in de teksten voorkomen niet onbesproken laten.

[Beoordeling: 4 punten voor lezen (zie boven), 2 punten voor schrijven inhoud (zie boven), 4 punten voor stijl, taalverzorging, logische opbouw, bronverwijzing en diepgang.]

Opdracht B

Zowel in tekst 1 als in tekst 2 gaat het over seksdiscriminatie in de gezondheidszorg. Beide auteurs schermen met feitelijke argumenten. Van Saarloos probeert daarbij de argumenten van Van Creveld te weerleggen.

Schrijf een korte, aantrekkelijk geformuleerde, betogende of beschouwende tekst, waarin je

- de argumenten van beide auteurs op een rijtje zet,
- tegen elkaar afweegt
- en vervolgens je eigen mening bepaalt.

NB Als het goed is, constateer je dat Van Saarloos op één argument van Van Creveld niet expliciet ingaat, al kun je misschien wel stellen dat ze dat indirect doet. Hoe denk jij hierover, hoe sterk zijn de claims van beide auteurs? Weet je genoeg om je conclusies te trekken aangaande de vraag of er sprake is van seksdiscriminatie in de zorg, of is er meer informatie nodig? En als er sprake is van discriminatie, moet er dan ook iets aan gebeuren? Zo ja, wat? Zo nee, waarom niet?

[Beoordeling: 4 punten voor weergave argumenten (Lezen), 1 punt voor signaleren punt waar niet op ingegaan wordt; 1 punten voor afweging, 4 punten voor opbouw, bronvermelding, stijl, taalgebruik en diepgang.]

Opdracht C

Lees tekst 3 en 4 van het examen 2017-1. Stel je voor, een politicus doet het volgende voorstel: wie op oudejaarsavond een hulpverlener belaagt zit minimaal een maand in de cel; wie ambulancepersoneel of brandweerlieden hindert bij hun werk betaalt vergoedingen voor schade en letsel ontstaan doordat deze mensen hun werk niet kunnen doen; en wie iets in brand steekt betaalt de totale schade en mag die niet verhalen op een verzekeringsmaatschappij.

- Jij hebt een column in de krant en besluit hier een stuk over te schrijven. Schrijf de inleiding van dat stuk, eindigend met jouw standpunt over het voorstel. Verwerk in je inleiding zowel een relevant bezwaar dat Van Stokkom zou aanvoeren tegen dit standpunt, als een relevant bezwaar dat Jensma zou aanvoeren, maar doe dat op een manier die passend is voor een inleiding. Maak duidelijk wat deze argumenten inhouden en hoe je er tegenover staat, maar ga niet te nadrukkelijk argumenteren. Gebruik ze dus vooral om te laten zien hoe groot het probleem is waarvoor je, met jouw standpunt, een oplossing biedt.

NB Bij de beoordeling wordt niet alleen gelet op het gebruik van de teksten van Jensma en Van Stokkom en op de logica van de redenering, maar ook op de stilistische en retorische kracht van je inleiding.

Ervaringen met deze opdrachten

Omdat het pta dit schooljaar geen mogelijkheden meer bood om de opdrachten in te zetten als toets voor een cijfer, of als formatieve opdracht in opbouw naar een dergelijke toets in de nabije toekomst, heb ik de opdracht vrijblijvend uitgezet in twee vwo-5-klassen. Slechts vier leerlingen werkten hem uit. Twee daarvan kozen voor opdracht B, twee voor opdracht C. Verder zijn de opdrachten besproken in de SES-werkgroep. Een en ander heeft geleid tot de volgende observaties.

Voorbeelduitwerking

Naar aanleiding van feedback op de eerste ontwerpen, heb ik een voorbeelduitwerking bij de opdracht gevoegd (zie bijlage). Eerder onderzoek wijst namelijk uit dat leerlingen baat kunnen hebben bij voorbeeldteksten. In de leerlingversie ging deze aan de opdrachten vooraf, samen met een korte introductie over het waarom van de opdracht. Dit bleek geen goede zet te zijn. Leerlingen lazen de introductie niet, en zagen de voorbeeldtekst dus niet als voorbeeld maar als brontekst. Om de bedoeling duidelijker te maken, moet de voorbeeldtekst dus na de opdracht komen. Ook kan het helpen ook nog een slecht voorbeeld toe te voegen. Een ander punt is, dat het geen echte uitwerking van opdracht A, B, of C kon zijn (dan zou ik te veel weggeven).

Ervaringen met opdracht A

Opdracht A is waarschijnlijk niet gekozen omdat leerlingen niet konden vinden waar Van Saarloos haar opponent gelijk gaf en zelfs voorstellen deed om met de door hem geconstateerde problemen aan de gang gegaan. Verschillende leerlingen vroegen hulp bij het zoeken. Dit heeft ertoe geleid dat aan de opdracht een alineaverwijzing is toegevoegd.

Over het beoordelingsmodel ben ik vooralsnog tevreden. Door het standaardgeschildpunten te gebruiken als handvat bij de beoordeling van de bronweergave, lijkt het goed mogelijk het tekstbegrip goed te beoordelen ondanks het feit dat de leerling enigszins vrij is gelaten in de stofkeuz. Het beoordelingsmodel bestaat, net als dat van Opdracht B, uit tien punten. Vier punten voor een correcte weergave van aspecten van de brontekst (probleem, ernst en oplossing, met gebruikmaking van beide teksten), twee voor 'geleide' inhoudsaspecten op de grens van tekstbegrip en eigen inbreng, en vier punten voor aspecten van de schrijfvaardigheid. In hoeverre het beoordelingsmodel bruikbaar is, en de verhoudingen tussen de punten voor tekstbegrip en schrijfvaardigheid goed zijn, is zonder pilot-beoordeling niet vast te stellen. Zie verder, de bespreking van Opdracht B.

Ervaringen met opdracht B

Opdracht B is door twee leerlingen uitgevoerd (zie voor beide uitwerkingen de kaders verderop). De twee uitwerkingen van opdracht B zijn als volgt beoordeeld:

1. Beide leerlingen beginnen onhandig. B1 begint met een metatekst die het betoog meteen ontkracht (het is een opdracht), B2 met een verwijzing naar 'de tekst' zonder dat duidelijk is welke tekst daarmee bedoeld is. {voor de beoordeling, zie punt 5}.
2. De weergave van de argumentatie van Van Creveld en Van Saarloos is in B1 overzichtelijker en beter dan in B2. In B2 wordt soms 'over' een argument gesproken zonder het weer te geven, wordt van Saarloos' terzijde over een 'leuk verzetje op kankergebied' besproken als 'argument', en wordt Van Crevelds argument dat de verdeling van onderzoeksgelden nog onevenwichtiger is dan de verdeling van zorggelden in het algemeen niet genoemd. In B1 worden alle argumenten weergegeven, wordt van Saarloos' terzijde alleen aangestipt als een poging Van Creveld belachelijk te maken, maar wordt er alleen niet goed onderscheid gemaakt tussen de verdeling van onderzoeksgelden en die van zorggelden in het algemeen. [B1 3,5 pnt, B2 2,5 pnt].
3. Zowel in B1 als in B2 wordt goed duidelijk dat van Saarloos niet echt ingaat op het argument van de verdeling van de zorggelden. Met de suggestie dat ze er impliciet wel iets over zegt, wordt echter in geen van beide iets gedaan. B2 probeert dat misschien met een nieuwe verwijzing naar het 'verzetje op kankergebied', maar dat gebeurt dan niet op een goede manier. [Beide 0,5 pnt].
4. Zowel in B1 als in B2 wordt een duidelijke afweging gemaakt. [Beide 1 pnt].
5. Afgezien van de inleiding is B1 een tekst die duidelijk is opgebouwd en weinig stilistische tekortkomingen laat zien, maar ook weinig stilistisch vuurwerk en een beperkte eigen

inbreng, al is de cursivering van 'lijkt' erg mooi. Verder gaat de auteur in de afweging te gemakkelijk voorbij aan het argument van Van Saarloos. B2 is rommeliger opgebouwd, bevat meer taal- en stijlfouten, maar biedt ook meer eigen inbreng. Hier zitten zowel goede argumenten bij (cijfers uit een ander bron) als loze kreten (het is gewoon zo). [B1 3 pnt, B2 2,5 pnt].

Aan de hand van bovenstaande overwegingen zou B1 op een 8 uitkomen en B2 op een 6,5. Er is echter te weinig vergelijkingsmateriaal voorhanden om deze beoordeling definitief te maken. In de plenaire bespreking van de opdracht werd naar voren gebracht dat een goede inleiding feitelijk niet gevraagd is, en misschien ook niet gevraagd kon worden. Het weer-geven en analyseren van een debat, en daar een oordeel over uitspreken vergt al heel veel schrijfvaardigheid. Als een goede inleiding toch gewenst is, moet daar wellicht expliciet naar gevraagd worden, of moet een context gegeven worden waarbinnen de te schrijven tekst past. Bijvoorbeeld: 'Schrijf een ingezonden brief naar het *NRC Handelsblad* waarin je reageert op de polemieken in die krant... '.

Het blijft echter de vraag of de weging van tekstbegrip en schrijfvaardigheid goed is, en of 4 punten voldoende zijn om voldoende niveauverschil aan te kunnen geven, en tegelijkertijd te voorkomen dat er alleen hoge cijfers vallen. In principe kan iemand die echt niet goed schrijft, maar inhoudelijke alles op orde heeft, toch een zes halen. Wellicht is daarom de alternatieve becijfering met een holistisch schrijfcijfer en een puur formatieve leesscore beter. Het is echter nog te vroeg voor een conclusie daaromtrent.

Uitwerking B1

(Geen titel)

Voor deze opdracht heb ik examen tekst 1 en 2 gelezen. Tekst 1 is geschreven door Martin van Creveld (emeritus professor aan de Hebreeuwse universiteit in Jeruzalem) en tekst 2 is geschreven door Simone van Saarloos (columnist bij nrc.next). Kort gezegd kun je stellen dat Van Creveld vindt dat vrouwen bevoorrecht zijn terwijl Van Saarloos dit weerspreekt. In beide teksten wordt gesproken over seksdiscriminatie in de gezondheidszorg. Hieronder weeg ik de argumenten van beide auteurs tegen elkaar af.

Van Creveld schrijft dat vrouwen bevoorrecht zijn in de medische gezondheidszorg. Hij geeft als voorbeeld dat in bijna ieder ziekenhuis een speciale afdeling is voor vrouwen, waar bijvoorbeeld borstkanker wordt behandeld. Daarentegen zijn klinieken voor de behandeling van prostaatkanker (bij mannen) erg zeldzaam. Bovendien vindt hij dat de hoeveelheid geld die wordt besteed aan medisch onderzoek ongelijk is verdeeld tussen de seksen. Hij schrijft: "In veel ontwikkelde landen worden er twee van iedere drie dollars in de medische zorg aan vrouwen besteed".

Van Saarloos zegt dat Van Creveld het leed van prostaatkanker inzet om tegen het leed van borstkanker "op te bieden". Zij maakt hem belachelijk door te noemen dat er voor mannen een leuk verzetje is op het gebied van kanker, namelijk hun snor laten staan om geld in te zamelen voor prostaatkanker. Daarnaast geeft ze als argument dat iedere "neutrale afdeling" in een ziekenhuis, zoals die van hart- en vaatziekten, meer gericht is op mannen. Hartkwalen komen voor bij zowel mannen als vrouwen, maar vrouwen worden anders getroffen door hartkwalen dan mannen. Er is volgens Van Saarloos bij vrouwen nooit onderzoek naar gedaan. Van Saarloos is er niet op ingegaan dat de financiering van medisch onderzoek nog onevenwichtiger is.

Op grond van de argumenten van beide schrijvers kom ik tot de conclusie dat er sprake lijkt van discriminatie in de gezondheidszorg. Ik vind dat er geen sprake is van discriminatie. Op sommige gebieden is er een achterstand in kennis, maar dit hoeft niet door discriminatie te komen. Mannen

en vrouwen zijn nu eenmaal niet hetzelfde. Voor beide seksen is er op medisch gebied specialistisch onderzoek verricht. Bij vrouwen is er veel onderzoek gedaan naar borstkanker, zoals Van Creveld zegt, en bij mannen naar hart- en vaatziekten, volgens Van Saarloos. Het is niet belangrijk welke van de auteurs gelijk heeft, maar dat mannen en vrouwen zo gelijk mogelijk worden behandeld.

Uitwerking B2

Is er sprake van seksediscriminatie in de gezondheidszorg?

In de tekst vertelt Van Creveld dat er minder gespecialiseerde klinieken zijn voor prostaatkanker, dan voor borstkanker, en dit klopt. Het argument is alleen niet zeer sterk, aangezien er over het algemeen meer vrouwen borstkanker krijgen, dan mannen prostaatkanker. 1 op de 7 vrouwen krijgen borstkanker, en 1,5 op de 1000 mannen krijgen prostaatkanker. Borstkanker is ongeveer even dodelijk als prostaatkanker, alleen over het algemeen krijgen meer mensen borstkanker. Dit is ook de reden waarom er meer klinieken gespecialiseerd zijn in borstkanker. Als tweede argument vertelt hij dat er 2 van de 3 dollar aan vrouwen wordt gespendeerd in de gezondheidszorg. Dit klopt ook, maar het zou kunnen dat vrouwen over het algemeen meer kwaaltjes hebben, en dat er daarom meer geld aan besteed moet worden. Een matig argument dus.

Van Saarloos geeft naar mijn mening een zwak eerste argument. Ze gaat niet goed in op het argument van Van Creveld, en vertelt wat over het feit dat mensen aandacht vragen voor prostaatkanker. Het weerlegt Van Creveld's argument compleet niet naar mijn mening, en daarom is dit geen sterk argument. Het tweede argument was naar mijn mening een stuk sterker. Het is nou eenmaal zou dat bij onderzoeken, en in dit geval bij hartkwalen, de norm bij de man wordt gelegd. Het vrouwelijke lichaam wordt anders getroffen door hartkwalen dan het mannelijk lichaam. Dit betekent dat dezelfde behandeling bij de vrouw minder/geen effect heeft. Het is natuurlijk heel raar dat hier geen onderzoek naar is gedaan.

Van Saarloos gaat niet direct in op het 2 3 dollar argument. Ze geeft een soort argument waardoor ze hoopt dat Van Creveld zich schuldig gaat voelen. Ze vertelt namelijk iets over het doneren aan het KWF, voor borstkanker. Dit is dan ook alles.

Om een conclusie te trekken of er sprake is van seksediscriminatie in de gezondheidszorg, heb je met deze argumenten naar mijn mening niet genoeg informatie. Ik vind dat beide personen over het algemeen niet hele sterke argumenten hebben gegeven. Persoonlijk heb ik meer achtergrondinformatie nodig om te zeggen of er sprake is van seksediscriminatie, dit is gewoon niet genoeg.

Opdracht C

De derde opdracht is een kortere opdracht dan opdracht A en B. Hier wordt alleen gevraagd een inleiding te schrijven. De twee uitwerkingen die zijn ingeleverd, lieten meteen zien dat de opdracht in zijn oorspronkelijke vorm nog niet goed was. Eén leerling schreef een echte inleiding, maar verwees te terloops naar de twee bronnen. Deze verwijzing had zo weinig om het lijf dat ik er geen leesscore aan kon verbinden, maar ook niet kon zeggen dat de opdracht niet gevolgd was. De andere leerling ging wel op de argumenten in, maar schreef een compleet betoog in plaats van een inleiding. Hierom is de opdracht aangepast. Er wordt nu nadrukkelijk aangegeven dat de leerling de argumenten duidelijk moet weergeven, maar ook dat het in een inleiding draait om de uitwerking van het probleem, een stukje standaard geschilpuntendidactiek. Hoe dan ook, het aandeel schrijfvaardigheid is in deze opdracht beduidend groter dan het aandeel tekstbegrip.

Conclusie

Van de drie besproken opdrachten, heeft in elk geval opdracht B twee behoorlijke uitwerkingen opgeleverd, waarin evident zowel schrijfvaardigheid als tekstbegrip werden getoetst. De twee andere bleken nog een redactie nodig te hebben, en moeten nu nog nader op bruikbaarheid worden getoetst. Hoewel deze opdrachten toegankelijker zullen zijn voor leerlingen die vertrouwd zijn met de standaard geschilpunten, kunnen ze in principe ook gemaakt worden door leerlingen die er nog nooit mee gewerkt hebben.

Wie de opdrachten wil gebruiken moet nog wel bedenken of de leesvaardigheidsscore in het cijfer wordt meegenomen of apart wordt geregistreerd, en hoeveel schrijfvaardigheid de leerling moet laten zien. Moet de inleiding goed zijn, of gaat het daar niet om? En hoe belangrijk is een persoonlijke inbreng, inhoudelijk of retorisch?

Plannen voor het vervolg

Zelf ga ik de opdracht volgend jaar uitgebreider testen. Ook ga ik proberen meer voorbeeldteksten toe te voegen.

Bij deze publicatie horen bijlagen, te vinden via <https://ltn.publicatieserver.nl/publication/3/186>

BIJLAGE

Voorbeelduitwerking opdracht C

Dankbaar

In de tekst 'Mannen? Nee, vrouwen zijn bevoorrecht', signaleert Laurens van Creveld een probleem. Sinds de opkomst van het feminisme¹ wordt de man er volgens hem onterecht van beschuldigd² de vrouw achter te stellen, te gebruiken en te misbruiken. Volgens hem is het tegenovergestelde het geval. Zie bijvoorbeeld de titel. Dat de vrouw bevoorrecht is vindt hij niet erg, maar het feit dat het feminisme de mythe in stand houdt dat het anders is en de man overlaadt met beschuldigingen³, is hem een doorn in het oog. Vrouwen moeten zich dankbaar tonen⁴. Los van het feit dat ik niet begrijp waarom iemand die geen probleem heeft met zwaar werk, harde straffen, uitbuiting of het slagveld, zich wel druk zou maken om een ondankbare vrouw⁵, is het de vraag of Van Creveld gelijk heeft dat vrouwen bevoorrecht zijn⁶. Om deze boude claim te onderbouwen bedient Van Creveld zich rijkelijk van drogredenen. Hij strooit bijvoorbeeld vrijelijk met retorische vragen als: 'Hoe kan het dat de maatschappij mannelijke scholieren altijd veel harder behandelt om volwaardig lid van de maatschappij te worden dan mannen?' De vraagstelling leidt af van het feit dat hier iets als onomstreden waarheid gepresenteerd wordt waar heel wat op af te dingen valt. Als het al waar zou zijn dat mannen op scholen altijd harder behandeld worden dan vrouwen, is het bijvoorbeeld wel zo eerlijk om erbij te vermelden dat meisjes in veel landen en culturen niet eens naar school mogen om volwaardig lid van de maatschappij te worden. Verder springt Van Creveld vrij selectief met de werkelijkheid om. Hij stelt dat in het Oude Testament de man die zijn zus verleidt ter dood wordt gebracht en dat de tekst geen enkel woord bevat over het omgekeerde, even vergetend dat Jezus in het Nieuwe Testament maar net kan voorkomen dat een vrouw ter dood wordt gebracht omdat het indertijd Wet was dat overspelige vrouwen gestenigd werden. En wie even verder kijkt dan de tekst van de Bijbel ziet dat het stenigen van wat men overspelige vrouwen noemt nog altijd voorkomt. Het zijn een paar voorbeelden uit een gemakkelijk aan te vullen reeks. Maar alleen deze voorbeelden maken al duidelijk dat het betoog van Van Creveld grotendeels op drijfzand berust. In plaats dat hij aantoont dat vrouwen mannen

discrimineren, geeft hij een mooi voorbeeld van de manier waarop sommige mannen vrouwen discrimineren. Hij doet er in elk geval alles aan om ze te kleineren. Als vrouwen Van Creveld al ergens dankbaar voor moeten zijn, dan voor het aantonen van zijn eigen ongelijk⁷.

Noten

1. Hier gaat het over de oorzaak van het probleem dat Van C signaleert
2. Hier gaat het over het probleem dat Van C signaleert
3. Hier gaat het over de ernst van het probleem volgen Van C
4. Hier gaat het over Van C's oplossing
5. Hier wordt de ernst betwijfeld
6. Hier wordt het probleem ter discussie gesteld

Het project Schoolexamen Schrijfvaardigheid (Ses) is een initiatief van LT sectie Nederlands en wordt uitgevoerd in samenwerking met de VU en Fontys. Het project SES wordt afgerond met een studiedag en een handleiding Schoolexamen Schrijfvaardigheid voor docenten, die voor iedereen beschikbaar gesteld wordt via SLO.

